

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยอายุ 4-6 ปี โดยใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

ณัฐทิยาภรณ์ การะเกตุ, ศุภลักษณ์ ฟองงาม*

The Development of Creativity in Early Childhood Aged 4-6 Years Through Artistic Activities

Natthiyaporn Karaket, Suparak Fongngarm*

สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Early Childhood Education Faculty Thepsatri Rajabhat University

* Corresponding author. E-mail address: natthiyaporn.k@lawasri.tru.ac.th

Received: 28th Jun 2025 ; Revised: 11th Dec 2025 ; Accepted: 23rd Dec 2025

DOI : 10.60101/jhet.2025.1222

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยโดยรวมก่อนการจัดกิจกรรมและหลังการจัดกิจกรรม 2) เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดยืดหยุ่น และด้านความคิดละเอียดลออก่อนการจัดกิจกรรมและหลังการจัดกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชาย- หญิง อายุระหว่าง 4-6 ปี กำลังศึกษาชั้นอนุบาลปีที่ 2 และ 3 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านเขาขวาง สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพ TCT – DP (Test of Creative Thinking – Drawing Production) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test for dependent samples

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ทั้งโดยรวมและรายด้าน พบว่า ทั้งด้านความคิดละเอียดลออ ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดคล่องแคล่ว หลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ความคิดสร้างสรรค์, เด็กปฐมวัย, ชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

ABSTRACT

This research aims to 1) compare the overall development of early childhood creativity before and after the activity and 2) compare the development of early childhood creativity by each aspect, including initiative, fluency, flexibility and detailed thinking before and after the activity. The sample group used in this research was male and female students aged 4-6 years studying in kindergarten 2 and 3 in the academic year 2024 Ban Khao Kwang School. Under the jurisdiction of Lopburi Primary Educational Service Area Office 2 number 30 people. The instruments used in this research were the creative art activity experience plan, the TCT-DP (Test of Creative Thinking Drawing Production) creativity test. The statistics used for data analysis were the mean, standard deviation and t-test for dependent samples.

The results of the research found that the creativity of early childhood children, both overall and by aspect in terms of detailed thinking, flexibility, initiative, and fluency, was significantly higher after the creative art activity than before the creative art activity at a statistical level of .05.

Keywords: Creativity, Early childhood, Creative art activities

บทนำ

ความคิดสร้างสรรค์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติ เนื่องจากเป็นความสามารถที่มีคุณภาพสูงกว่า ความสามารถด้านอื่น ๆ และเป็นปัจจัยจำเป็นในการส่งเสริมความก้าวหน้าของประเทศ ประเทศใดที่สามารถพัฒนา และดึงเอาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของประชากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากเท่าใด ยิ่งมีโอกาสพัฒนา และเจริญก้าวหน้าได้มากขึ้นเท่านั้น (อารี พันธุ์ณี, 2537) สำหรับเด็กปฐมวัย ความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญเป็นพิเศษ เพราะเป็นความสามารถในการสังเคราะห์ วิเคราะห์ และนำไปปฏิบัติได้จริง มีลักษณะเป็นการรวมความคิดหลากหลายเข้าด้วยกัน และคล้ายกับกระบวนการแก้ปัญหา โดยจำเป็นต้องใช้จินตนาการในกระบวนการคิดหาทางออกจินตนาการ จะไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อค้นพบทางการแพทย์พบว่าช่วงแรกของชีวิตจนถึงอายุ 6 ปี เป็นระยะที่เซลล์สมองเจริญเติบโตสูงสุด การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ในวัยนี้ เพราะเด็กมีจินตนาการสูง และศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์กำลังพัฒนา หากได้รับการจัดประสบการณ์ หรือกิจกรรมที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง จะเป็นรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในวัยต่อมา (เยาวพา เดชะคุปต์, 2542)

ทฤษฎีพัฒนาการของอิริคสัน สนับสนุนว่า วัย 3 - 6 ปี เป็นระยะที่เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ หากเด็กได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการคิดและทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเสรี จะส่งผลให้เด็กพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ในทางตรงกันข้าม หากเด็กถูกจำกัดควบคุมความคิดและการกระทำ เด็กจะรู้สึกอึดอัดและไม่กล้าทำในสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งส่งผลเสียต่อพัฒนาการขั้นต่อไป (Richard & Norman, 1997)

การศึกษาของ Lowenfeld และ Brittain (1987) พบว่า พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจะสูงมาก ตั้งแต่อายุ 4 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นด้วยความอยากรู้อยากเห็นและจินตนาการ แต่เมื่อเข้าสู่อายุ 8-9 ปี พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์จะลดลง และจะลดลงอีกครั้งประมาณอายุ 13-14 ปี ข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในช่วงปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้ความคิดสร้างสรรค์เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 3 - 6 ปี เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

แม้ว่านโยบายการศึกษาจะให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์ แต่ในทางปฏิบัติ การศึกษาไทยส่วนใหญ่มุ่งเน้นเนื้อหาวิชาการและการเรียนการสอนที่เน้นการท่องจำมากกว่ากระบวนการคิด โดยลืมนึกว่าความคิดสร้างสรรค์ที่ท่องจำไม่ได้ แต่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยการปฏิบัติ และการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์อาจเกิดจากรูปแบบการเรียนการสอน (มิ่งขวัญ ภาคสัญลักษณ์, 2551; ชีร์กัญญา โอชรส) ที่สกัดกั้นความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน เช่น บรรยากาศที่เน้นการแข่งขัน ทำให้เด็กเกิดความกดดัน คำตอบมักถูกกำหนดเพียงคำตอบเดียว การคิดแบบยืดหยุ่นอาจถูกตำหนิเมื่อตอบผิด และมีการประเมินบ่อยครั้งหรือเป็นทางการตลอดเวลา (ดวงฤทัย น้อยพรม, 2552) สิ่งเหล่านี้ถือเป็นการสร้างบรรยากาศที่ไม่เอื้อต่อการคิดสร้างสรรค์ของเด็ก

จากการศึกษาพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 และ 3 ของโรงเรียนบ้านเขาขวาง พบว่า นักเรียนกลุ่มที่มีพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างต่ำ ส่งผลให้มีปัญหาในการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งข้อจำกัดของการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในปัจจุบันมีหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ประการแรก โรงเรียนบ้านเขาขวางเน้นการสอนอ่านเขียนและเนื้อหาวิชาการตามความต้องการของผู้ปกครอง ทำให้เวลาในการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ลดน้อยลง ประการที่สอง งบประมาณจำกัดในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ศิลปะที่หลากหลาย ส่งผลให้กิจกรรมส่วนใหญ่เป็นการระบายสีหรือปั้นดินตามแบบที่กำหนด ไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดสร้างสรรค์อย่างอิสระ ประการที่สาม ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการมากกว่าผลงาน และมักกำหนดรูปแบบให้เด็กปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพราะกลัวเด็กจะทำผิดพลาดหรือเกิดอันตราย และประการสุดท้ายคือระยะเวลาในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ และมักถูกยกเลิกเมื่อมีกิจกรรมพิเศษหรือต้องเร่งสอนเนื้อหาวิชาการ

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ถือเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากเป็นการจัดประสบการณ์ที่让孩子ได้มีโอกาสคิดสร้างสรรค์ และแสดงความรู้สึกนึกคิดออกมาเป็นภาพ กิจกรรมทางศิลปะ ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการลงมือกระทำ ปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ค้นคว้า ทดลอง สร้างสรรค์ และแก้ปัญหาที่งาน วัสดุต่าง ๆ โดยบูรณาการประสบการณ์ ความคิด และจินตนาการเข้าด้วยกัน (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2545)

จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยด้วยการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย เพราะเป็นกิจกรรมที่สามารถทำให้เด็กเกิดจินตนาการ

และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก เป็นกิจกรรมที่เด็ก ๆ ชอบ และเหมาะสมกับตัวเด็ก และยังสามารถช่วยให้เด็กได้พัฒนาทางความคิด กล้าแสดงออก เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดพัฒนาการที่ดีตามวัยของเด็ก โดยเฉพาะพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์จะเป็นแนวทางเสริมสร้างศักยภาพเด็กให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผลจากการวิจัยจะช่วยให้เด็กปฐมวัยเกิดการพัฒนาทุกด้าน เป็นผลให้เด็กเกิดความพร้อมในการเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์

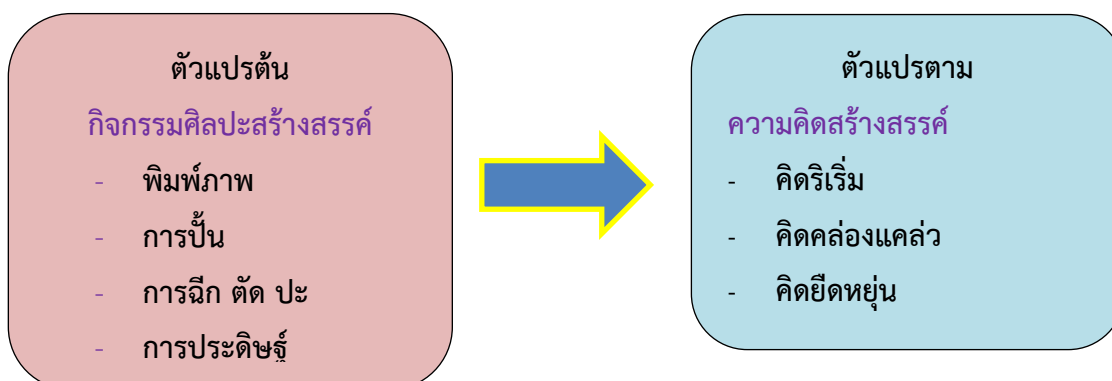
1. เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยโดยรวม ระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
2. เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดยืดหยุ่น และด้านความคิดละเอียดลออ ระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

สมมติฐานการวิจัย

พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยทั้งโดยรวมและรายด้าน หลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เด็กจะได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยในการวิจัยครั้งนี้ กรอบแนวคิดคือการศึกษาผลของตัวแปรต้น (Independent Variable) คือ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น 16 แผน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การพิมพ์ภาพ, การปั้น, การฉีก ตัด ปะ, และการประดิษฐ์ ต่อตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ "ความคิดสร้างสรรค์" ซึ่งจำแนกออกเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความคิดริเริ่ม, 2) ความคิดคล่องแคล่ว, 3) ความคิดยืดหยุ่น, และ 4) ความคิดละเอียดลออ ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1) เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียน ชาย-หญิง ที่มีอายุระหว่าง 4-6 ปี กำลังศึกษาชั้นอนุบาลปีที่ 2 และ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านเขาขวาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2

2) กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ หมายถึง ชุดประสบการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 16 แผน โดยอิงตามแนวทางการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ประกอบด้วยกิจกรรมศิลปะที่หลากหลายตามที่ปรากฏในตารางที่ 2 เช่น การฉีกตัดปะ, การปั้น, การพิมพ์ภาพ, การประดิษฐ์หุ่นไล่กา, และเปเปอร์มาเช่ เพื่อส่งเสริมจินตนาการและการแสดงออกทางความคิดของเด็ก

3) ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถของสมองในการคิดจินตนาการ ผสมผสานความรู้และประสบการณ์ของเด็ก จากการทำกิจกรรมศิลปะการพิมพ์ภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ จำแนกความคิดสร้างสรรค์ออกเป็น 4 ด้าน คือ

3.1) ความคิดริเริ่ม หมายถึง การคิดที่แตกต่างไปจากความคิดธรรมดาและแปลกแตกต่างจากความคิดของบุคคลอื่น ทำให้เกิดผลงานที่แปลกใหม่

3.2) ความคิดคล่องแคล่ว หมายถึง การคิดและการเข้าใจสิ่งต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว และมีปริมาณมาก

3.3) ความคิดยืดหยุ่น หมายถึง รูปแบบการคิดที่ไม่ตายตัว คิดได้หลายประเภท หลายทิศทางและหลายแง่มุมอย่างอิสระ

3.4) ความคิดละเอียดลออ หมายถึง การคิดในรายละเอียดต่าง ๆ ของชิ้นงานศิลปะที่สร้างขึ้น อาจเป็นการเพิ่มเติมความคิดให้ผลงานมีความแปลกใหม่และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 และ 3 ในปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนบ้านเขาขวาง ตำบลโคกสลุ อำเภอด่านช้าง จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 30 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 และ 3 ในปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนบ้านเขาขวาง ตำบลโคกสลุ อำเภอด่านช้าง จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 จำนวน 30 คน โดยได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ ด้าน คิดริเริ่ม คิดคล่องแคล่ว คิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

2) แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ The Test for Creative Thinking Drawing Production (TCT-DP) ซึ่งจะใช้ทดสอบทั้งก่อนและหลังการทำกิจกรรม

การพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โรงเรียนบ้านเขาขวาง จำนวน 16 แผน โดยมีกระบวนการดังนี้:

- 1) ศึกษาหลักสูตร: ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 (สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี) โดยเน้นไปที่แนวทางการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
- 2) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎี: ศึกษาหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับศิลปะสร้างสรรค์ และการสร้างสรรค์ศิลปะ
- 3) สร้างแผนการจัดกิจกรรมตามแนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 16 แผน โดยแต่ละแผนประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา และขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

การตรวจสอบและปรับปรุงแผน

เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความสมบูรณ์ของแผนการจัดประสบการณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

- 1) นำแผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยใช้เกณฑ์การตัดสินที่กำหนดว่าแผนจะได้รับการพิจารณาว่าเหมาะสมเมื่อได้รับความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน

- 2) ปรับปรุง และแก้ไขแผนการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์ให้มีความเหมาะสมตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

- 3) การทดลองใช้แผนเบื้องต้น (Try Out)

หลังจากปรับปรุงแผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แล้ว ผู้วิจัยได้นำแผนไปทดลองใช้เบื้องต้นกับกลุ่มตัวอย่างดังนี้:

กลุ่มทดลอง คือ เด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 และ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนบ้านเขาขวาง ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 จำนวน 20 คน

- 4) การนำแผนไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง)

นำแผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ได้รับการปรับปรุงและทดสอบความเหมาะสมแล้ว ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองหลักของงานวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ตารางที่ 1 แบบแผนการทดลอง

ใช้แบบแผนกลุ่มทดลองเดียว โดยการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design)

กลุ่ม	สอบก่อน (Pretest)	ทดลอง	สอบหลัง(Posttest)
E	T1	X	T2

ความหมายของสัญลักษณ์

E	แทน	กลุ่มทดลอง
T1	แทน	การทดสอบความคิดสร้างสรรค์ก่อนการทดลอง
T2	แทน	การทดสอบความคิดสร้างสรรค์หลังการทดลอง
X	แทน	กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

- 1) ผู้วิจัยได้นำแผนการกิจกรรมไปนำแผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ที่ปรับปรุงเหมาะสมแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการทดลองก่อนทำการทดลอง ผู้วิจัยทำการทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์กับกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนน
- 2) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลอง เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน วันละ 50 นาที ในช่วงเวลา 9.00 – 9.50 น. จนสิ้นสุดการทดลองตามแผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ดังนี้

ตารางที่ 2 กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

สัปดาห์ที่	กิจกรรมวันอังคาร	กิจกรรมวันพฤหัสบดี
1	ตัวตนของหนู (การวาดภาพอิสระ)	โรงเรียนของหนู (ฉีก ตัด ปะ กระดาษ)
2	สัตว์เลื้อยของหนู (นิ้วมือสร้างสรรค์)	อาหารกลางวันของหนู (ปั้น ปั้น ปั้น)
3	ใบไม้ใบใจ (การพิมพ์ภาพ)	หนูน้อยน่ารัก (จุดสีสร้างภาพ)
4	บ้านแสนสุข (การวาดภาพด้วยเกลือ)	ครอบครัวแสนสุข (ภาพจากเศษเศษสีไม้)
5	ชาวเอ๋ยชาวนา (ประดิษฐ์หุ่นไล่กา)	ข้าวทองครองใจ (ปะติมากรรมข้าว)
6	ชุมชนของหนู (สร้างภาพด้วยเชือก)	อาชีพในฝัน (วาดภาพและระบายสี)
7	ยานพาหนะคู่ใจ (เปเปอร์มาเช่พาหนะ)	หมวกน้อยทำด้วยมือเรา (ประดิษฐ์หมวกการ์ตูน)
8	ตุ๊กตาสวยงาม (ปะติมากรรม)	รูปร่างรูปทรง (ประดิษฐ์สิ่งจากรูปเรขาคณิตหัวใจ)

- 3) เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการใช้แบบทดสอบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ใช้ทดสอบก่อนการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง
- 4) นำแบบทดสอบหลังการทดลองมาหาคะแนนก่อนและหลังการประเมินไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะถูกนำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์

ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มตัวอย่าง การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลข้อมูลในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนจาก แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการทดสอบทั้งก่อนและหลัง กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มาวิเคราะห์พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยเมื่อได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์	คะแนนเต็ม	ก่อนการทดลอง		ระดับความคิด สร้างสรรค์	หลังการทดลอง		ระดับ ความคิด สร้างสรรค์
		$\bar{X}$	S		$\bar{X}$	S	
1. ความคิดละเอียดลออ	30	8.40	2.89	ต่ำ	18.10	6.46	ปานกลาง
2. ความคิดยืดหยุ่น	24	4.95	2.52	ต่ำ	11.85	4.12	ปานกลาง
3. ความคิดริเริ่ม	12	6.50	2.67	ต่ำ	9.60	1.76	สูง
4. ความคิดคล่องแคล่ว	6	0.50	0.69	ต่ำ	2.10	0.31	ปานกลาง
รวม	72	18.40	7.34	ต่ำ	38.25	11.22	ปานกลาง

จากผลการวิเคราะห์ตารางที่ 3 พบว่า พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยรวมอยู่ในระดับต่ำ ($\bar{X}$ =18.40) และเมื่อพิจารณารายด้านทั้งหมดก็อยู่ในระดับต่ำ

หลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ 8 สัปดาห์ เด็กปฐมวัยมีความคิดสร้างสรรค์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =38.25) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความคิดริเริ่ม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X}$ =9.60) ส่วนด้านความคิดละเอียดลออ ($\bar{X}$ =18.10), ด้านความคิดยืดหยุ่น ($\bar{X}$ =11.85), และด้านความคิดคล่องแคล่ว ($\bar{X}$ =2.10) อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		D	SD	t	p-value
	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S				
1. ความคิดละเอียดลออ	8.40	2.89	18.10	6.46	9.70	6.08	7.1356*	7.1356
2. ความคิดยืดหยุ่น	4.95	2.52	11.85	4.12	6.90	3.35	9.1989*	9.1989
3. ความคิดริเริ่ม	6.50	2.67	9.60	1.76	3.10	1.94	7.1317*	7.1317
4. ความคิดคล่องแคล่ว	0.50	0.69	2.10	0.31	1.60	0.68	10.5141*	10.5141
รวม	18.40	7.34	38.25	11.22	19.85	7.08	12.5374*	12.5374

จากการวิเคราะห์ตารางที่ 4 พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยรวม และรายด้าน ได้แก่ ความคิดละเอียดลออ ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และด้านความคิดคล่องแคล่ว สูงกว่าก่อนการทดลอง ทั้งโดยรวม และรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน

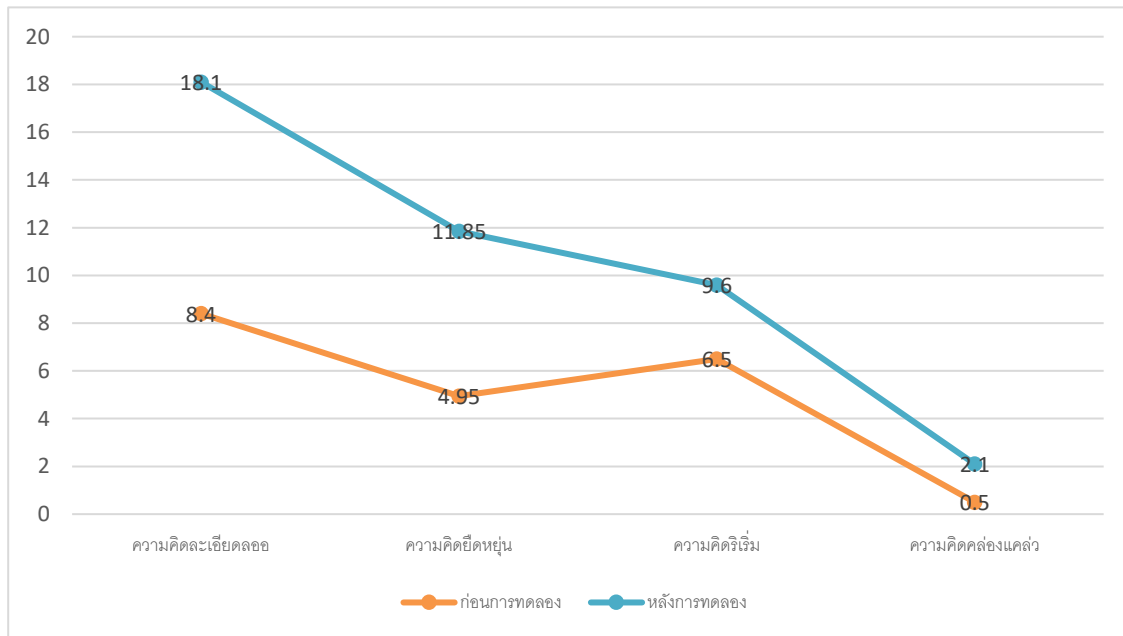
สมมติฐานการวิจัย

พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยทั้งโดยรวมและรายด้าน หลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

ตารางที่ 5 พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		D	SD	df	t	p-value
	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S					
1. ความคิดละเอียดลออ	8.40	2.89	18.10	6.46	9.70	6.08	19	7.1356*	7.1356
2. ความคิดยืดหยุ่น	4.95	2.52	11.85	4.12	6.90	3.35	19	9.1989*	9.1989
3. ความคิดริเริ่ม	6.50	2.67	9.60	1.76	3.10	1.94	19	7.1317*	7.1317
4. ความคิดคล่องแคล่ว	0.50	0.69	2.10	0.31	1.60	0.68	19	10.5141*	10.5141
รวม	18.40	7.34	38.25	11.22	19.85	7.08	19	12.5374*	12.5374

จากตารางที่ 5 ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ t-test ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ปรากฏว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ =38.25) สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม ($\bar{X}$ =18.40) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t =12.5374) และเมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 4 ด้าน พบว่าคะแนนสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน แผนภูมิเส้นแสดงความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังการทดลอง

ภาพที่ 2 แผนภูมิแสดงคะแนนเฉลี่ยโดยรวมและรายด้าน ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

จากแผนภูมิเส้นแสดงให้เห็นว่า พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ทั้งโดยรวมและรายด้านสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรม จึงสามารถสรุปได้ว่า พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อน และหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แตกต่างกัน

การอภิปรายผล

เด็กปฐมวัยที่ได้ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ หลังการทดลองมีความคิดสร้างสรรค์ สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น โดยด้านความคิดริเริ่มอยู่ในระดับสูง ส่วนด้านความคิดละเอียดลออ ความคิดยืดหยุ่น และด้านความคิดคล่องแคล่วอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับ ภาวิณี โตสำลี และณัฐทิยาภรณ์ การะเกตุ (2564). ที่ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ กลุ่มตัวอย่าง คือเด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปี กำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2563 พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยทั้งโดยรวมและรายด้าน พบว่าทั้งด้านความคิดละเอียดลออ ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดคล่องแคล่ว หลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ อนงค์ แสงเงิน (2533) ที่ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสร้างสรรค์ประกอบการใช้คำถามและการเล่นสร้างสรรค์แบบไม่ใช้คำถาม กลุ่มตัวอย่างเด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปี กำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 44 คน ผลการศึกษา พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับ

การจัดประสบการณ์เล่นสร้างสรรค์ประกอบคำถามมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น และแตกต่างจากเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสร้างสรรค์แบบไม่ใช้คำถามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับอารี เกษมรัตน์ (2533) ที่ศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน เมื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มกับเมื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ปกติและเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักทะนุถนอมเมื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เป็นกลุ่ม กลับเมื่อทำกิจกรรมสร้างสรรค์ ปกติพบว่า 1) เด็กปฐมวัย ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันเมื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันเมื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติ สอดคล้องกับ สุทธิพรณ อีรพงศ์ (2534) ได้ศึกษาพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วมและครุไม่มีส่วนร่วมพบว่า 1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบผู้มีส่วนร่วม มีพฤติกรรมการร่วมมือก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกัน 2) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบผู้มีส่วนร่วมกับการร่วมมือก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกัน 3) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบผู้มีส่วนร่วมและ ครุไม่มีส่วนร่วมมีพฤติกรรมการร่วมมือที่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับ วิลาวรรณย์ เผือกพวง (2538) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมด้านการเอื้อเฟื้อความมีระเบียบวินัยและความสามารถในการใช้กลัมน้ำหนักของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการประสบการณ์สร้างสรรค์ โดยใช้คำถามประกอบกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการประสบการณ์สร้างสรรค์ แบบปกติ ปรากฏผลดังนี้ คือ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการประสบการณ์สร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา) โดยใช้คำถามประกอบกับเด็กปฐมวัยได้รับการประสบการณ์สร้างสรรค์ ศิลปะศึกษาแบบปกติมีพฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อความมีระเบียบวินัยและความสามารถในการใช้ น้ำหนักมัดเล็กแตกต่างกันอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1) ครูควรมีบทบาทในการดูแลให้ความช่วยเหลือ และให้คำแนะนำเมื่อเด็กต้องการกระตุ้นเด็ก โดยให้เด็กได้ทดลองทำตามความคิดของตนเอง ให้แรงเสริมกล่าวคำชมเชยในผลงานของเด็ก ทำให้เด็กมีความมั่นใจและตั้งใจในการทำกิจกรรม
- 2) การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ สามารถที่จะพัฒนาทักษะในด้านอื่นๆ ได้ด้วย เช่น การใช้กลัมน้ำหนัก ทักษะทางภาษา ทักษะทางสังคม ทักษะทางอารมณ์ ทักษะทางคณิตศาสตร์ และการกล้าแสดงออกทางความคิด เป็นต้น
- 3) การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ควรจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรม โดยจัดสถานที่สำหรับการทำกิจกรรมให้มีการหยิบใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ได้อย่างสะดวก และเพียงพอับความต้องการของเด็กไม่มีเสียงจากภายนอกเข้ามารบกวนเด็ก ไม่มีสิ่งรบกวนสมาธิของเด็ก
- 4) เมื่อทำกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว ครูผู้สอนควรและให้แนะนำให้นักเรียนทำความสะอาด เก็บ กวาด บริเวณพื้นที่กลุ่มของตนเอง และเก็บวัสดุอุปกรณ์ที่ทำกิจกรรมเข้าที่ให้เรียบร้อยทุกครั้ง
- 5) เมื่อเสร็จสิ้นการทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง ควรมีการสนทนาร่วมกัน สรุปถึงการทำกิจกรรมในแต่ละวันว่าเป็นอย่างไร ตลอดจนการสนทนาเกี่ยวกับงานของตน (ที่ละคน) ในช่วงเวลาว่าง เพื่อฝึกให้เด็กได้ใช้ความคิดที่ได้จากประสบการณ์ในการทำงาน รวมถึงเกิดความคิดสร้างสรรค์ในผลงานของตนเอง

6) ผลงานที่เด็กทำ อาจจัดวางไว้ในมุมต่าง ๆ ของห้องเรียน ติดบอร์ดแสดงผลงานของเด็ก และถ่ายภาพผลงานเด็กเพื่อจัดเก็บในแฟ้มสะสมงานหรือนำแสดงติดบอร์ด เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการแสดงออกทางศิลปะของเด็ก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
- 2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์กับเด็กที่มีอายุต่างกัน
- 3) ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบเฉพาะด้าน ด้านใดด้านหนึ่ง เช่น ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความคิดยืดหยุ่น เป็นต้น

สรุปผลการทดลอง

- 1) ความคิดสร้างสรรค์ โดยรวมและรายด้านหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ สูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 2) พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย พบว่าความสามารถทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองอยู่ในระดับต่ำ หลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เด็กมีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับ ปานกลาง

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี โดยได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่เล็งเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของงานวิจัยนี้ รวมถึงการให้การสนับสนุนทางการเงินจนงานวิจัยดำเนินการสำเร็จลุล่วงด้วยดี นอกจากนี้ ยังขอขอบคุณทีมเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยและพัฒนาที่ได้อำนวยความสะดวกในด้านเอกสารต่าง ๆ อย่างดียิ่ง

คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อ้าย เนรนาถ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำอันทรงคุณค่า เพื่อเสริมให้รายงานการวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตลอดจนให้กำลังใจอันเป็นประโยชน์แก่คณะผู้วิจัยด้วยเมตตาเสมอมา คณะผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณผู้มีส่วนร่วมทุกท่านในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ ดร.เนติ เฉลียววาทศ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์, อาจารย์ขจิตพรพร ทองคำ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย, นางสาวนิตยา ปาสลุง ครูโรงเรียนบ้านเขาขวาง, และ นางสาวพจันท์ ศรีสลุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเขาขวาง ที่ได้อนุเคราะห์สถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจและบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัย จึงขอมอบคุณประโยชน์ทั้งหมดนี้แก่ทุกท่านที่มีส่วนทำให้ผลงานวิจัยนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องและเป็นพื้นฐานในการพัฒนางานวิจัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. สำนักพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2560). คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. สำนักพิมพ์คุรุสภา.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2545). รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา. สำนักพิมพ์เอดิสันเพรสโปรดักส์.
- ดวงฤทัย น้อยพรม. (2552). การอบรมเลี้ยงดูและบรรยากาศชั้นเรียนที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. เชียงใหม่ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่].
- ธีรภัฏญา โอชรส. (2551). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].
- ภาวิณี โตสำลี และณัฐทิยาภรณ์ การะเกตุ. (2564). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์. วารสารละออง 5(1), 53-66.
- มีงขวัญ ภาคสัญลักษณ์. (2551). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุและผลของความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขององค์กรสังคมพล กรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- <https://dric.nrct.go.th/index.php?/Search/SearchDetail/221863>
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). การจัดการศึกษาปฐมวัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. สำนักพิมพ์แม่ค.
- _____. (2535). เทคนิคการสอนศิลปะเด็ก. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิลาวัณย์ เผือกม่วง. (2538). พฤติกรรมความเอื้อเฟื้อความมีระเบียบวินัยและความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์สร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา) [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].
- <https://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/49060>
- อนงค์ แสงเงิน. (2533). การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสร้างสรรค์ประกอบการใช้คำถามและการเล่นสร้างสรรค์สร้างแบบไม่ใช้คำถาม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Ear_Chi_Ed/Anong_S.pdf
- สุทธิพรณ ธีรพงศ์. (2534). การศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครูมีส่วนร่วมและแบบครูไม่มีส่วนร่วม. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. ถ่ายเอกสาร
- อารี เกษมรติ. (2533). ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม และกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและแบบรักทะนุถนอม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. <https://fulltext.rmu.ac.th/fulltext/2553/87870/bibliography.pdf>
- อารี พันธมณี. (2537). ความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: ชัดเชสมิเดีย.
- Lowenfeld, V.; & Brittain, W. (1987). Creative and Mental Growth. New York: Macmillan.
- Richard, C.R. & Norman, S. (1977). Education Psychology: Developmental Approach. Addison Wesley Publishing Company. Inc.